

Crear llocs on passin coses

Són els autors de la passarel·la, tot just inaugurada, que prolonga la Rambla de Barcelona fins al Moll d'Espanya. També han projectat el centre comercial Maremàgnum, el multicinema i les zones públiques del futur "espai lúdic" del Port Vell. Són els arquitectes Albert Viaplana i Helio Piñón.

En el moment de fer l'entrevista Piñón no ha pogut ser-hi present. Viaplana, fent ús de l'habitual discreció que els caracteritza, ha preferit de no fer-se fotos. "L'important és l'obra", ens ha dit, convidant-nos a seure en un dels bancs d'aquesta platja que molts anomenen Rambla de Mar.

—Tot això no és excessiu per al port? No s'hi han fet prou superfícies comercials, a Barcelona?

—Això és el capitalisme... Jo sóc l'últim a poder-ne parlar. Funciona així, tothom fa coses d'aquestes i després unes peten i unes altres

Les obres de la passarel·la. Popularment ja és coneguda com la Rambla de Mar.

queden, hi ha una selecció. Les raons són del tot irracionals.

—*El centre comercial, els cinemes, les discoteques —que de moment no es fan—, etc., no es patllaran la imatge del port?*

—Jo crec que no. Gairebé és la mateixa imatge que hi havia abans. Si tornéssim a reconstruir els volums que hi havia abans, es veuria que els actuals seran fins i tot inferiors. Quant a agressió al paisatge, potser ho serà encara menys... És molt més simple. I em refereixo a aquesta zona d'aquí... De tota manera, nosaltres no hi tenim res a veure, amb tot això, gens ni mica. Hi ha un pla d'urbanisme que hem de seguir...

—*Però, com a arquitectes, bé en deveu tenir una opinió.*

—És clar, això no vol dir que a la llarga puguis tenir algun problema i acabis pensant: era millor sense res que no pas amb això. Allò de l'arquitecte de la muralla xinesa que es va acabar suïcidant perquè es va adonar que tantes ratlles havien acabat tallant les artèries a la terra, sol passar. És un sentiment que tens moltíssimes vegades.

—*Què heu fet per respectar la imatge del port?*

—Hem fet cotes mínimes, que la textura sigui amable, que hi predominin elements com el vidre que reflecteixen el cel i l'aigua, etc.

—*Sempre heu dit que el lloc on s'ha de fer una intervenció demana un tipus de coses. Com si hi hagués uns signes ocults que n'indiquessin el destí futur... La passarel·la era allò que el port demanava?*

—Tornem al mateix. Nosaltres no havíem proposat cap passarel·la. La nostra idea original era de fer un pont de vidre, un arc abstracte,

com si fos un prisma massís de vidre impenetrable que superava, en una línia mínima, l'aigua del port... L'aigua quedava neta i la gent passava per dintre, desapareixia un moment i tornava a aparèixer a l'altre costat. Era l'element mínim.

—*I no ho van acceptar?*

—No, l'Ajuntament, la Generalitat i tothom anava a favor de la passarel·la. Nosaltres ens ressiem a fer una passarel·la mínima, és a dir, una passarel·la per a passar-hi. Si decideixes de fer una passarel·la, has de fer-hi alguna cosa més. Encara que ja comencen a dir que això és la Rambla de Mar, per nosaltres això és una platja.

—*Una platja?*

—Sí. Una platja no és un lloc per a passar-hi, és un lloc per a apropar-te a l'aigua. Per aquí, s'hi passa i, a més a més, té dues portes perquè passin els vaixells, d'acord; però, principalment és un lloc per a acostar-se al màxim a l'aigua. És un lloc per a estar-s'hi. T'acabes desplaçant lateralment, com a les platges, però gairebé tant et fa anar com tornar.

Crec que Barcelona estarà molt més satisfeta amb l'espai que hem fet que no amb la simple passarel·la per a traslladar gent. Té sentit quasi per ell mateix. Jo personalment, com a arquitecte, et diria que allò de l'àrea del centre comercial, cinemes i tot plegat queda justificat per la passarel·la.

—*I si s'hagués fet la simple passarel·la per a passar gent de la Rambla al centre comercial?*

—Jo crec que podria desaparèixer tot aquest centre, encara que no servís perquè hi passés mai ningú. Que només servís perquè la gent arribés fins aquí, sense anar enlloc. Però això seria el màxim.

—*De totes maneres els senyors que hi posaran els negocis deuen estar molt contents només de pensar en la gentada que hi vindrà.*

—Això és una altra cosa. Els senyors dels negocis, els has de satisfer; sinó, els fas un mal favor. Si fas estrictament una cosa per satisfer-los, a la llarga els perjudiques. Has de fer l'obra que creus que has de fer: una obra que és, i ho dic amb tota la modèstia del món, més universal i que té sentit per a la ciutat.

—*La remodelació de l'edifici del Pati de les Dones, al CCCB, ha estat l'èxit de l'any, potser l'obra més remarcable de les que s'han fet. Com us va plantejar la transformació d'aquell vell pati d'un asil en entrada d'un centre de cultura modern? Què us demanava l'espai?*

—Que fos casa de caritat o una altra cosa no importa. L'ús sempre és accidental. Al final sempre vas a parlar amb l'arquitectura.

—*Què us demanaven?*

—Per començar, una gran sala d'entrada on la gent es trobés i després es repartís per la casa. Una de les idees que de seguida es van dir era de cobrir el pati per dalt i ja teníem la gran sala.

Vam creure que quedaria com un Parador Nacional, amb aquella mena de patis interiors una mica malaltissos, que tenen un clima que no és el que els correspon, les llums no són les que han de ser, no hi entren els elements que hi entren abans: l'aigua, el fred, el vent, la calor... Ho vam descartar des del principi. La solució era de fer la gran sala al soterrani i, a l'entrada, trobar-te un espai com el que hi havia abans.

—Però el paviment del pati és una mica inclinat...

—Això és perquè s'entengui, només trepitjant-lo, que allò no és el que era abans. Què té una inestabilitat, com si en qualsevol moment hagués de fer un altre gest diferent. També indica el lloc de baixar. Al principi vam posar-hi una marquesina, al lloc de baixar, però la vam treure perquè era massa didàctica. Llavors arribes a baix, a la gran sala...

—I ens feu pujar a dalt de tot.

—Sí. Un cop a baix no pots fer les sales a la planta baixa o al primer pis. No tindria sentit de fer baixar la gent per fer-la pujar de nou al mateix lloc d'on vénen. Per tant, han de ser a dalt de tot. L'arquitectura funciona així, t'inclines per una opció i tot el projecte es precipita d'una forma determinada. Si arribes a l'absurd, has de tornar a començar. Unes escales mecàniques donen la doble visió de fora i de dins. El vidre es de dos colors. A mesura que vas pujant, de cop, tomes a veure el pati tal com l'has experimentat abans.

—Un dels detalls més sorprenents és la cornisa inclinada cap al pati, que reflecteix l'skyline de la ciutat. Quina explicació té?

—El gest cap a baix és com d'atenció, com de respecte envers el pati i recorda que en un moment s'havia parlat de cobrir-lo. A més a més, tens una visió de la ciutat des de dalt i des de baix...

—D'on prové la idea d'aconseguir aquest efecte de mirall?

—Jo sóc de l'època del Congrés Eucarístic. Aquells dies a Barcelona la gent venia uns periscopis casolans fets amb dos miralls i un tub per poder-hi veure per sobre la multitud. La nostra paret és un periscopi sobre la ciutat.

—Per aquesta obra us van donar el Premi FAD i no el van recollir. Sé que no vau voler fer declaracions sobre això, però em sembla que estaria bé que us expliquéssiu; si no, es podria interpretar com una simple actitud i res més.

—Les raons són innumerables. Des del primer moment, quan vam sortir de l'Escola, i as-

sistíem a algun lliurament d'aquests premis —des de fora, perquè no teníem obra—, escoltàvem les raons que ens donaven per valorar més una obra que una altra, i al final mai no en treies l'aigua clara. Només hi havia l'autoritat d'uns senyors que eren escollits, i tampoc no sabies per què hi eren, ni per què els havien de donar aquesta confiança. La reflexió que em vaig fer era: algun dia em trobaré jo en aquesta situació i em vindrà un senyor, i segons que siguin uns o que siguin uns altres, i sense cap més raó que aquesta, em dirà per què m'han escollit o no. No ho enteníem. Tot va començar el mateix any que vam acabar. Més endavant hem mantingut una mica el tipus.

—La vostra manera de fer, de totes maneres, és sempre discreta. Feu un treball solitari i silenciós, no us agrada la publicitat.

—És cert. Ens estem molt a casa. No publiquem. No fem conferències. No ensenyem l'obra...

—Per què?

—Les obres estan massa barrejades les unes amb les altres; sembla, aparentment, que tothom digui el mateix. Al moment de publicar, l'expressió gràfica és més important que no pas el que hi ha al darrere. És tot tan falsejat i tan uniformat que l'única defensa que tens és allunyar-te de tot això. Quan veus els arquitectes amb afany de sortir publicats, de pagar les revistes, de guanyar un premi FAD per fer el salt a la fama..., no ho entens.

—No us agrada que us el donin?

—Sí, ens encanta, però el que és empipador és haver de participar-hi, haver-t'hi de presentar amb fotografies, etc. Nosaltres no ho fem, ho fan els clients, en aquest cas la Casa de la Caritat, que entenem molt bé que vulguin fer-ho; però nosaltres no hi participem.

—Es paga per participar-hi?

—No ho sé, però almenys has d'aportar-hi fotografies, pagant tu, i coses així. Però ja pot ser que últimament s'hagi de pagar alguna cosa. No n'estic segur... Mira, per exemple el premi Ciutat de Barcelona, ens l'han donat tres vegades i estem molt contents, l'anem a recollir i tot. Però és que aquest premi te'l donen sense que facis res. És fantàstic... El que no s'entén és que hi hagi gent que es passi hores patint en una cadira per veure si li donen el premi FAD.

—Serveix d'alguna cosa, si no ets bo, que et donin un FAD?

—Sí que serveix. Tens molta més facilitat per a obtenir feines.

—Què en pensa, de la divinització que s'ha fet de la figura d'arquitectes i dissenyadors?

El pati de les Dones de la Casa de la Caritat és fins ara l'actuació més emblemàtica dels arquitectes Viaplana i Plán. Aquesta obra, farcida de detalls imperceptibles però significatius, els va servir per guanyar el premi FAD de disseny urbà, tot i que finalment es van negar a recollir el guardó perquè "és tot tan falsejat i tan uniformat que l'única defensa que tens és allunyar-te de tot això".

—És escandalós i, a més, negatiu per a l'arquitecte. Crec que l'arquitecte hauria de desparèixer més. No és possible que l'arquitecte pugui donar noms a les coses, com en el cas de les torres de comunicacions.

—Aquest divisme de molts arquitectes deu afectar d'alguna manera tota la professió.

—En aquest moment, arquitectes com n'hi havia fa uns anys (Le Corbusier, Gropius, Alvar Alto, Mies Van der Rohe) no n'hi ha. Hi ha arquitectes amb *marketing*, que són uns senyors que van amb una maleta i viatgen més que no pas els altres. A més a més, donen un producte que és més universal i més semblant al McDonald's o al Donut. Els uns donen gust McDonald's i els altres pernil del país, i en algun cas Jabugo. L'arquitectura que fan té, per exemple, un toc Le Corbusier, que fa modern, un toc grec o romà, que fa clàssic, etc.

—Potser una part del problema també ve del fet que no hi ha crítica seriosa sobre l'arquitectura que es fa avui. N'hi hauria d'haver?

—Jo gairebé prefereixo patir per manca de crítica que no pas per una crítica —que ja hi és— que prova de dirigir i que pot desqualificar-te, si no t'ajustes a uns patrons determinats. Això és l'última cosa que desitjo. Quan esperes cada vegada sorprendre't a tu mateix, no hi ha crític que valgui. Quan l'altre prova de ficar-te dintre una línia, falseja la teva obra.

La plaça dels Països Catalans es va fer famosa per la controvèrsia que va originar. Encara ara, algun grup polític amb representació al consistori barceloní inclou en el seu programa la intenció de tirar la plaça a terra si guanya les eleccions.

—El plagi, entre arquitectes, és molt corrent?

—Ja forma part de l'arquitectura. N'hi ha que pensen quina arquitectura resol més problemes i reuneix les condicions perquè jo pugui fer alguna cosa i em considerin? Aleshores busquen l'últim premi FAD, o s'inspiren en les tendències que dicten les revistes. Quan ningú no té res a dir busca elements que diguin per ell. Quan tens alguna cosa a dir, tot canvia. Pots agafar elements d'un altre però fer-los servir

23 Premis Octubre

València, del 25 al 30 d'octubre de 1994

Edicions 3i4 - Fundació Ausiàs March

CONGRESSOS DELS PREMIS OCTUBRE

VII ENCONTRE D'ESCRITORS

L'escriptura audiovisual

III CONGRÉS DE MITJANS DE COMUNICACIÓ

El futur del periodisme escrit

SIMPOSI INTERNACIONAL

SOBRE ELS BORJA

L'Europa renaixentista

Matrícula oberta fins el 19 d'octubre

Per a més informació:

Fundació Ausiàs March

Baró de Càrcer, 40.

46001 València

Tel.: (96) 3519676, Fax: (96) 3510036

23 Premis OCTUBRE

per dir una cosa diferent. Això ja no és plagi.

—*Què voleu dir vosaltres amb l'arquitectura?*

—Per mi fer arquitectura és com fer una pel·lícula. És crear llocs on passin coses. El més important no és el lloc en si, sinó les coses que hi passen. Però perquè hi passin coses has de fer que totes passin abans: que un senyor ensopegui amb un esglaó, que un nano caigui a l'aigua i s'hi hagin de tirar el pare i la tieta a buscar-lo..., tot ha de ser previst. Normalment passen menys coses que no les que tu has plantejat. Això és el que fa que aquesta arquitectura sigui diferent d'unes altres. Entres a dintre i és com si tot ja fos viscut.

—*Quan l'obra ja és acabada i comença la vida real, quin paper li queda, a l'arquitecte?*

—L'arquitecte ha de marxar lluny. O venir-hi com un més i oblidar-se de tot plegat.

—*El temps modifica les idees originals que havíeu tingut?*

—Hi ha mutilacions, algunes de les quals ja esperes. Per exemple, de la plaça dels Països Catalans, de Sants, hi ha un senyor que diu que si guanya les eleccions la tirarà a terra... Pensem que és millor que no faci aquesta ximpleria, si no, ens posaran a l'altar, serem mites. La plaça serà un monstre, si la fan desaparèixer.

—*Es una amenaça que va de debò?*

—Era una de les coses que es deien a les últimes municipals. Suposo que tornarà a sortir ara, perquè qui es dedica a l'urbanisme d'aquest partit és el mateix, un senyor que fa capitells amb la cara de la Marilyn Monroe i del Hitchcock per allà Puigcerdà. No és arquitecte, el que passa és que li han donat un micròfon i parla. Però no ens preocupa gens...

—*Un element important en la vostra arquitectura és el sentit de l'humor. A la plaça dels Països Catalans, si busques, hi trobes un gat; a Santa Mònica hi ha el somriure que apareix i desapareix de l'Àlícia de Lewis Carroll, etc. La gent arriba a descobrir els detalls o queden per a vosaltres?*

—En tenir una llista interminable, i el gat no és una cosa gaire graciosa. El gat hi fou posat en un moment de confiança, en aquell moment que dius: ara ja li puc donar la mà, a aquest senyor.

—*Quin senyor?*

—El projecte sempre és un senyor que apareix. L'has convocat, de vegades apareix i de vegades no, però quasi sempre ve. Quan arriba, ja és davant teu, li dones la mà: hola, què tal. Arriba un moment del projecte que hi ha tanta familiaritat que pots fer la broma de col·locar-hi un element mig amagat... En els nostres projectes hi ha molt de Buñuel, la cosa aquella de "ho he vist bé?". Per exemple, posar-hi tres pilars d'un perfil i un altre de més prim. Per què? Per això, i perquè tant hi fa.

—*De totes les vostres obres, potser la plaça de Sants és la que té més misteris d'aquests...*

—Aquí l'element més fort, en aquest sentit, és la paret, un element que pretén crear gairebé tota una escena. Aquesta paret inclinada, amb una finestra al mig, també inclinada, té la seva explicació. Estava condemnada que hi enganxessin cartells, que hi fessin pintades, etc. Era claríssim. Totes les obres tenen una part que mai no podrà tocar ningú. Sempre serà de l'arquitecte. Per molt que vulguin enganxar-hi cartells, al forat mai no podran fer-ho. Se'n pot dir finestra, però és un forat que pertany a la plaça. A més a més, com que la paret és inclinada, la persona

CARME PUÉRTOLAS

Albert Viaplana qualifica la passarel·la, que s'emmarca dins el conjunt de noves contruccions del Port Vell de Barcelona, com una "platja": "Una platja no és un lloc per a passar-hi, és un lloc per a apropar-te a l'aigua. Per aquí, s'hi passa i, a més a més, té dues portes perquè passin els vaixells, d'acord; però, principalment és un lloc per acostar-se al màxim a l'aigua. És un lloc per a estar-s'hi. T'acabes desplaçant lateralment, com a les platges, però gairebé tant et fa anar com tornar."

que hi enganxa el cartell s'ha de plantejar, unes dècimes de segon —que també són de l'arquitecte—, com l'hi enganxa.

—*Si hagués de fer un paral·lelisme de la vostra arquitectura amb la literatura, quin seria?*

—Per mi, Kafka. És el meu autor de capçalera. Tinc un tros d'una memòria d'unes cases unifamiliars a la costa que és estret de Kafka. La manera d'entendre les coses és de fondre's amb les coses. Ell s'imaginava entrant per la porta principal agafat del coll amb una corda, ressegua totes les parets de totes les habitacions de la casa i pel sostre només sortia la corda sola, perquè ell havia amarat tota la casa. Hi ha un xic d'això. Fondre't amb l'obra, la fusta, l'aigua, el vidre...

—*Quina és, com a professor, la gran lliçó que voldria donar als seus alumnes?*

—Que no tinguin pressa. En arquitectura no hi ha nens prodigi. Ho has d'aprendre tot al mateix temps que et vas fent a tu mateix. Dir-ho és bastant inútil perquè va contra els temps. La gent té ganes d'arribar ràpid, de situar-se... Si saben dibuixar, que se n'oblidin; si tenen gust per a triar-se una corbata, també; si tenen criteri per a triar una pel·lícula, que l'oblidin i que s'esperin una mica encara... Arribarà un moment, sense que se n'adonin, que les coses aniran sortint, només prenent el llapis. **Xavier Montanyà**